
Psychology: the Journal of the Hellenic Psychological Society

Vol 6, No 2 (1999)

Personal space and neighborhood: A cross-cultural in neighborhoods of Geneva, Athens and Kefallonia

Άρτεμις Γιώτσα

doi: [10.12681/psy_hps.24321](https://doi.org/10.12681/psy_hps.24321)

Copyright © 2020, Άρτεμις Γιώτσα

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/).

To cite this article:

Γιώτσα Α. (2020). Personal space and neighborhood: A cross-cultural in neighborhoods of Geneva, Athens and Kefallonia. *Psychology: The Journal of the Hellenic Psychological Society*, 6(2), 124–136.
https://doi.org/10.12681/psy_hps.24321

Ο προσωπικός χώρος και η γειτονιά: Διαπολιτιστική έρευνα σε γειτονιές της Γενεύης, της Αθήνας και της Κεφαλλονιάς

ΑΡΤΕΜΙΣ ΓΙΩΤΣΑ
Πανεπιστήμιο Αθηνών

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα έρευνα συνιστά μια διαπολιτιστική διερεύνηση όσον αφορά στην έννοια του προσωπικού χώρου, στο αίσθημα της κοινότητας και στην ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων με άτομα της γειτονιάς και της οικογένειας. Η μελέτη αυτή στηρίζεται στο οικολογικό-κοινωνικό μοντέλο του Georgas (1988, 1993) και των Georgas και Berry (1995). Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στη γειτονιά Junction της Γενεύης, με δείγμα 81 άτομα, και αφορούσε στη συχνότητα και ποιότητα επαφής του ατόμου με πρόσωπα του οικογενειακού και γειτονικού περιβάλλοντος, καθώς και με πρόσωπα που αντιπροσωπεύουν θεσμούς της κοινωνίας. Τα αποτελέσματα συγκρίθηκαν με αποτελέσματα αντίστοιχης έρευνας των Γεώργα και Χριστακοπούλου (1993) σε γειτονιές της Αθήνας και της Κεφαλλονιάς, με σκοπό να εντοπιστούν οι ομοιότητες και οι διαφορές που παρατηρούνται μεταξύ Γενεύης, Αθήνας, και Κεφαλλονιάς. Η ανάλυση των αποτελεσμάτων έδειξε για τα πρόσωπα της οικογένειας υψηλότερη συναισθηματική εγγύτητα των κατοίκων της Αθήνας και της Κεφαλλονιάς σε σχέση με αυτούς που προέρχονται από τη Γενεύη. Σχετικά με τα πρόσωπα της γειτονιάς, παρατηρείται υψηλότερη συναισθηματική εγγύτητα στους κατοίκους της Κεφαλλονιάς, ενώ για τα πρόσωπα που αντιπροσωπεύουν θεσμούς, η ανάλυση των αποτελεσμάτων έδειξε χαμηλούς μέσους όρους και για τους τρεις τόπους. Ως προς το αίσθημα της κοινότητας και την επαφή μεταξύ των γειτόνων, οι κάτοικοι της Γενεύης εμπιστεύονται περισσότερο τους γείτονες και συμπολίτες τους και ενδιαφέρονται σε μεγαλύτερο βαθμό για τα προβλήματα της γειτονιάς τους. Επίσης οι κάτοικοι της Αθήνας νιώθουν λιγότερη ασφάλεια στην πόλη τους. Τέλος, οι κάτοικοι της Γενεύης επικοινωνούν προσωπικά και τηλεφωνικά με συγγενικά τους πρόσωπα πιο αραιά σε σχέση με τους κατοίκους των δύο άλλων πόλεων.

Λέξεις κλειδιά: Διαπολιτιστική Ψυχολογία, προσωπικός χώρος, Ψυχολογία του Περιβάλλοντος.

Η παρούσα έρευνα συνιστά μια διαπολιτιστική προσέγγιση όσον αφορά στην έννοια του προσωπικού χώρου" (Hall, 1963, Little, 1968), ο οποίος αναφέρεται στον τόπο όπου ζει και δραστηριοποιείται το άτομο και στον ψυχολογικό χώρο όπου αναπτύσσει τις σχέσεις του με τους άλλους ανθρώπους. Ο όρος "προσωπικός χώρος", σύμφωνα με τον Hall (1963), ορίζεται ως ψυχολογική ζώνη που περιβάλλει το άτομο της οποίας η έκταση εξαρτάται από τον αριθμό των ανθρώπων που έρχονται σε επαφή με το άτομο. Ο προσωπικός χώρος αναφέρεται σε τέσσερα εί-

δη σχέσεων: α) τις στενές σχέσεις, β) τις φιλικές σχέσεις, γ) τις τυπικές σχέσεις, και δ) τις κοινωνικές σχέσεις. Στην παιδική ηλικία η "χωρική-τοπική" ταυτότητα και η αυτοαντίληψη του ατόμου διαμορφώνονται μέσα από την αλληλεπίδραση οικογένειας-ατόμου-γειτονιάς. Στην εφηβική και ενήλικη ζωή οι δραστηριότητες του ατόμου επεκτείνονται πέρα από τη γειτονιά, στην ευρύτερη πόλη, γεγονός που επηρεάζει τη διαμόρφωση των προτιμήσεων και ενδιαφερόντων του. Πεδίο, λοιπόν, ανάπτυξης των κοινωνικών δεσμών είναι ο ψυχολογικός χώρος της κοινότητας.

Η μελέτη αυτή στηρίζεται στο οικολογικό-κοινωνικό μοντέλο του Georgas (1988, 1993) και των Georgas και Berry (1995), το οποίο αποτελείται από τα ακόλουθα μέρη: 1) το οικολογικό πλαίσιο, 2) το κοινωνικό-πολιτιστικό πλαίσιο, 3) τους δεσμούς με πρόσωπα και ομάδες στη μικρή κοινότητα, 4) την οικογένεια, και 5) τις ψυχολογικές διαστάσεις του προσώπου. Το οικολογικό πλαίσιο περιλαμβάνει στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος, το κοινωνικό-πολιτιστικό πλαίσιο αναφέρεται στους θεσμούς της κοινωνίας, οι δεσμοί με άτομα και ομάδες στη μικρή κοινότητα αναφέρονται στην ποσότητα και στην ποιότητα επικοινωνίας του προσώπου με σημαντικές για το ίδιο ομάδες και πρόσωπα στη μικρή κοινότητα. Η οικογένεια μελετάται ξεχωριστά από τις άλλες κοινωνικές ομάδες λόγω της επιρροής που ασκεί στη διαπαιδαγώγηση του ατόμου κατά τα πρώτα χρόνια της ζωής του. Τέλος, οι ψυχολογικές διαστάσεις του προσώπου αναφέρονται στον εαυτό, στις στάσεις, στην προσωπικότητα, στις γνωστικές διεργασίες, κ.λπ.

Πιο συγκεκριμένα, η παρούσα έρευνα επικεντρώνεται στην ψυχολογική διάσταση της γειτονιάς για ενήλικες και ιδιαίτερα στη συχνότητα και την ποιότητα επαφής του ατόμου με σημαντικά πρόσωπα στη μικρή κοινότητα και με μέλη της οικογένειάς του (Christakopoulou & Georgas, 1993). Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στη γειτονιά Junction της Γενεύης και τα αποτελέσματά της συγκρίθηκαν με αντίστοιχη έρευνα των Christakopoulou και Georgas (1993), που έλαβε χώρα σε γειτονίες της Αθήνας και της Κεφαλλονιάς. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να διερευνηθεί πώς διαμορφώνεται η ψυχοκοινωνική διάσταση της γειτονιάς, να εντοπισθούν οι μεταβλητές που επηρεάζουν τη σχέση του ατόμου με το άμεσο περιβάλλον, και, τέλος, να επισημανθούν ομοιότητες και διαφορές μεταξύ των τριών τόπων (Γενεύη-Αθήνα-Κεφαλλονιά).

Διατυπώθηκαν οι παρακάτω ερευνητικές υποθέσεις:

1) Με βάση το σκεπτικό ότι η γειτονιά επηρεάζεται από το πολιτισμικό πλαίσιο, που προσδιορίζεται από κοινωνικούς και ιστορικούς παράγοντες που έχουν σχέση με την ανάπτυξη του κάθε τύπου, θα υπάρχει διαφορά μεταξύ των τριών

τόπων (Γενεύη-Αθήνα-Κεφαλλονιά) ως προς τη συναισθηματική εγγύτητα των ατόμων με (α) τα πρόσωπα της οικογένειας (μητέρα, πατέρας, παππούδες, σύζυγος, αδέρφια, γιόι/κόρες, ξαδέρφια, θείοι)· (β) τα πρόσωπα που αντιπροσωπεύουν θεσμούς (δημόσιοι υπάλληλοι, ιερέας, διευθυντής και υπάλληλοι Τράπεζας, προϊστάμενος και υπάλληλοι εφορίας, διευθυντής αστυνομικού τμήματος και αστυφύλακες)· (γ) τα άτομα του άμεσου περιβάλλοντος της γειτονιάς (γείτονες, φίλοι, καταστηματάρχες, ταχυδρόμος, γιατροί, τεχνίτες, μικρομαγαζάτορες, περιπτεράς, ιδιοκτήτης καφενείου, θυρωρός, συμπολίτες, δάσκαλοι).

2) Υπάρχει διαφορά μεταξύ των τριών τόπων (Γενεύη-Αθήνα-Κεφαλλονιά) ως προς την επαφή με τους γείτονες (συχνότητα συζήτησης με τους γείτονες για προσωπικά ή κοινικά θέματα, ανταλλαγή αντικειμένων, επισκέψεων, εξυπηρητήσεων, αναζήτηση συμβουλής, κοινές εξόδους με γείτονες και απλό χαιρετισμό στο δρόμο).

3) Υπάρχει διαφορά μεταξύ των τριών τόπων (Γενεύη-Αθήνα-Κεφαλλονιά) ως προς το αίσθημα της κοινότητας (εμπιστεύομαι τα άτομα στη γειτονιά μου, εμπιστεύομαι τα άτομα στην πόλη μου, νιώθω ασφάλεια στη γειτονιά μου, νιώθω ασφάλεια στην πόλη μου, οι γείτονές μου έχουν τον ίδιο τρόπο ζωής με μένα, ενδιαφέρομαι για τα δρώμενα στη γειτονιά μου, θα με ενοχλούσε αν μετακόμιζα από τη γειτονιά μου).

4) Αναφορικά με τη διερεύνηση των σχέσεων των κατοίκων των τριών τόπων με την οικογένεια διατυπώθηκε η υπόθεση ότι στην Ελλάδα, που είναι πιο στενές οι οικογενειακές σχέσεις, θα υπάρχει μεγαλύτερη σε σχέση με τη Γενεύη (α) τοπική εγγύτητα με συγγενικά πρόσωπα· (β) προσωπική επαφή με συγγενικά πρόσωπα· (γ) μεγαλύτερη συχνότητα τηλεφωνικής επαφής με συγγενικά πρόσωπα.

Μέθοδος

Δείγμα

Το συνολικό δείγμα της έρευνας αποτελείται από 291 άτομα ηλικίας 18 έως 83 ετών από τα

οποία 130 ήταν άνδρες (44.70%) και 161 ήταν γυναίκες (55.30%). Αναφορικά με τον τόπο προέλευσης των συμμετεχόντων 81 άτομα προέρχονταν από τη Γενεύη (33 άνδρες και 48 γυναίκες), 105 προέρχονταν από την Αθήνα (51 άνδρες και 54 γυναίκες) ενώ ίσος αριθμός ατόμων με αυτόν της Αθήνας (105) προέρχονταν από την Κεφαλλονιά (46 άνδρες, 59 γυναίκες). Η μέση διάρκεια διαμονής των κατοίκων στη γειτονιά ήταν 12 χρόνια στη Γενεύη, 18 χρόνια στην Αθήνα, και 27 χρόνια στην Κεφαλλονιά.

Ως προς το μορφωτικό επίπεδο, η πλειονότητα των ατόμων που προέρχονταν από τη Γενεύη (70%) είχαν ανώτατο επίπεδο εκπαίδευσης. Το 18.80% είχε ανώτερη εκπαίδευση, ενώ πολύ χαμηλά ήταν τα ποσοστά των ατόμων με μέση και στοιχειώδη εκπαίδευση (7.50% και 3.80% αντιστοίχως). Αναφορικά με το δείγμα των ατόμων που προέρχονταν από την Αθήνα, η πλειονότητα (45.70%) είχε ανώτατη εκπαίδευση, 37.10% είχε ανώτερη εκπαίδευση, ενώ και σε αυτή την περίπτωση παρατηρούνταν χαμηλά ποσοστά μέσης και στοιχειώδους εκπαίδευσης (7.60% και 9.50% αντιστοίχως). Τέλος, στην Κεφαλλονιά το 32.70% του δείγματος είχε ανώτατη εκπαίδευση, το 26.90% είχε ανώτερη εκπαίδευση, ενώ τα ποσοστά της μέσης και στοιχειώδους εκπαίδευσης ήταν υψηλότερα από των δύο άλλων τύπων (17.30% και 23.10% αντιστοίχως).

Αξίζει να επισημανθεί ότι ένα ποσοστό 18% από το δείγμα της Γενεύης ήταν άτομα άλλης εθνικότητας (Ιταλοί, Άγγλοι, Γερμανοί). Αντίστοιχο φαινόμενο δεν επισημάνθηκε ούτε στην περίπτωση του δείγματος της Αθήνας αλλά ούτε και σε αυτό της Κεφαλλονιάς.

Μέσα συλλογής δεδομένων

Το μέσο που χρησιμοποιήθηκε για τη συλλογή των δεδομένων είναι ένα ψυχοκοινωνικό ερωτηματολόγιο που εκπονήθηκε από τους Christakopoulou και Georgas (1993). Βασικοί άξονες του ερωτηματολογίου είναι οι εξής: 1) Συναισθηματική εγγύτητα, 2) Επαφή με γείτονες, 3) Αίσθημα της κοινότητας, 4) Σχέσεις με την οικογένεια.

Συναισθηματική εγγύτητα. Το μέρος αυτό

αποτελείται από έναν κατάλογο 28 ατόμων και αφορά στο βαθμό της *συναισθηματικής εγγύτητας* του ερωτωμένου με μέλη του οικογενειακού περιβάλλοντος, με άτομα που αντιπροσωπεύουν θεσμούς, και με άτομα του άμεσου γειτονικού περιβάλλοντος και της κοινότητας. Οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να τοποθετήσουν τα 28 άτομα του καταλόγου σε επτά ομόκεντρους κύκλους που αντιπροσωπεύουν μία κλίμακα συναισθηματικής εγγύτητας που κυμαίνεται από «πολύ μακριά» (1) έως «πολύ κοντά» (7).

Επαφή με γείτονες. Το μέρος αυτό αποτελείται από οκτώ ερωτήσεις που αφορούν στη *συχνότητα συζήτησης* με τους γείτονες για προσωπικά ή κοινοτικά θέματα, στην ανταλλαγή αντικειμένων, επισκέψεων, εξυπηρετήσεων, στην αναζήτηση συμβουλής, σε κοινές εξόδους με γείτονες και στον απλό χαιρετισμό στο δρόμο. Οι απαντήσεις δίνονται σε κλίμακα με 5 βαθμίδες που κυμαίνεται από «καθόλου» (1) έως «πολύ συχνά» (5).

Αίσθημα της κοινότητας. Δόθηκαν επτά ερωτήσεις που αφορούσαν στο *αίσθημα της κοινότητας*. Οι ερωτώμενοι συμπλήρωσαν μια κλίμακα πέντε διαβαθμίσεων από «καθόλου» (1) έως «πάρα πολύ» (5). Οι ερωτήσεις ήταν: «εμπιστεύομαι τα άτομα στη γειτονιά μου», «εμπιστεύομαι τα άτομα στην πόλη μου», «νιώθω ασφάλεια στη γειτονιά μου», «νιώθω ασφάλεια στη πόλη μου», «οι γείτονές μου έχουν τον ίδιο τρόπο ζωής με μένα», «ενδιαφέρομαι για τα δρώμενα στη γειτονιά μου», «θα με ενοχλούσε αν μετακόμιζα από τη γειτονιά μου».

Σχέσεις με την οικογένεια. Το μέρος αυτό του ερωτηματολογίου αφορά στις σχέσεις μεταξύ των μελών του στενού και ευρύτερου οικογενειακού κύκλου. Υιοθετήθηκαν οι διαστάσεις των Bengtson και Schrader (1982): *τοπική εγγύτητα* και *προσωπική επαφή*. Η διάσταση της *τοπικής εγγύτητας* αξιολογήθηκε με κλίμακα με έξι βαθμίδες: “ζω στο ίδιο σπίτι” (τιμή 6), “ζω στο ίδιο κτίριο” (5), “ζω σε απέναντι σπίτι” (4), “ζω στην ίδια γειτονιά” (3), “ζω στην ίδια συνοικία” (2), “ζω μακριά” (1). Η διάσταση της *προσωπικής επαφής* αξιολογήθηκε και αυτή με κλίμακα με έξι βαθμίδες: “κάθε μέρα” (6), “μία με δύο φορές την εβδομάδα” (5), “κάθε δεκαπέντε μέρες” (4), “μία φορά το μήνα” (3), “στις γιορτές” (2), “σπάνια”

(1). Στην αρχή του ερωτηματολογίου οι ερωτώμενοι συμπλήρωσαν στοιχεία για την ηλικία, το φύλο, το επάγγελμα, τα χρόνια διαμονής στη γειτονιά, το μορφωτικό επίπεδο και την εθνικότητα.

Το ερωτηματολόγιο μεταφράστηκε στα γαλλικά και προσαρμόστηκε στις ανάγκες της δικής μας έρευνας σε συνεργασία με ομάδα του Πανεπιστημίου της Γενεύης. Η χορήγηση των ερωτηματολογίων έγινε στο σπίτι των συμμετεχόντων στην έρευνα, την ώρα και ημέρα που επιθυμούσαν οι ίδιοι μετά από τηλεφωνική επικοινωνία που είχε ο συνεντευκτής μαζί τους. Οι ερωτώμενοι συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο με παρουσία του συνεντευκτή, ο οποίος έδινε τυχόν διευκρινίσεις. Η διάρκεια συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου ήταν από σαρανταπέντε λεπτά έως μία ώρα.

Αποτελέσματα

Η συγκριτική ανάλυση των αποτελεσμάτων μεταξύ των τριών τόπων έγινε μέσω παραγοντικού σχεδίου ανάλυσης διακύμανσης, ενώ εφαρμόστηκε σε μια *a-posteriori* βάση το τεστ πολλαπλών συγκρίσεων του Scheffe, το οποίο αναφέρεται σε δυαδικές συγκρίσεις, με πρόθεση να εντοπισθεί επακριβώς μεταξύ ποιων τόπων υφίστανται στατιστικά σημαντικές διαφορές.

Συναισθηματική εγγύτητα

Η ανάλυση διακύμανσης μονής κατεύθυνσης μεταξύ Αθήνας, Κεφαλονιάς και Γενεύης έδειξε υψηλότερη συναισθηματική εγγύτητα για τους κατοίκους Αθηνών και Κεφαλονιάς σε σχέση με αυτούς της Γενεύης, $F(2,288)=20.26$, $p=.003$. Ο μέσος όρος τιμών για το σύνολο και των 28 προσώπων για τα οποία ζητήθηκε η συναισθηματική εγγύτητα ήταν 3.80 για την Αθήνα και 4.00 για την Κεφαλονιά, ενώ η αντίστοιχη τιμή για τη Γενεύη ήταν μόλις 3.30. Όπως έδειξε το τεστ του Scheffe, οι διαφορές αφορούν τη Γενεύη τόσο σε σχέση με την Αθήνα όσο και με την Κεφαλονιά.

Έγιναν, επίσης, επιμέρους συγκρίσεις που αφορούσαν τη συναισθηματική εγγύτητα με:

α. Τα πρόσωπα της οικογένειας. Για το σύ-

νολο των προσώπων της οικογένειας η ανάλυση διακύμανσης μονής κατεύθυνσης έδειξε σημαντική κύρια επίδραση του τόπου, $F(2,288)=17.60$, $p=.000$. Βρέθηκε υψηλότερη συναισθηματική εγγύτητα των Ελλήνων ερωτηθέντων σε σχέση με αυτούς που προέρχονταν από τη Γενεύη (Κεφαλονιά: Μ.Ο.=6.37, Αθήνα: Μ.Ο.=6.20, και Γενεύη: Μ.Ο.=5.65). Συγκεκριμένα, οι κάτοικοι της Αθήνας και της Κεφαλονιάς παρουσιάζουν υψηλότερους μέσους όρους (δηλαδή πιο κοντινή συναισθηματική εγγύτητα) από τα άτομα του δειγματος της Γενεύης ως προς τα πρόσωπα της μητέρας, του πατέρα, των παππούδων, των αδελφών, των ξαδελφών και των θείων (βλ. Πίνακα 1).

β. Τα πρόσωπα που αντιπροσωπεύουν θεσμούς. Όσον αφορά στα πρόσωπα που αντιπροσωπεύουν θεσμούς (δημόσιοι υπάλληλοι, ιερέας, διευθυντής και υπάλληλοι τράπεζας, προϊστάμενος και υπάλληλοι εφορίας, διευθυντής αστυνομικού τμήματος και αστυφύλακες) η ανάλυση διακύμανσης μονής κατεύθυνσης ως προς τον τόπο έδειξε στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ της Γενεύης και των άλλων δύο τόπων, $F(2,288)=17.80$, $p=.000$. Οι διαφορές φαίνεται να διατηρούνται σε καθένα από τα 8 πρόσωπα που περιείχονταν στο ερωτηματολόγιο (βλ. Πίνακα 1). Υπήρχαν, γενικά, χαμηλοί μέσοι όροι και για τους τρεις τόπους, ιδιαίτερα μάλιστα για την περίπτωση της Γενεύης (Κεφαλονιά: Μ.Ο.=2.16, Αθήνα: Μ.Ο.=2.07, και Γενεύη: Μ.Ο.=1.44).

γ. Τα άτομα του άμεσου περιβάλλοντος της γειτονιάς. Για το σύνολο των προσώπων της γειτονιάς (γείτονες, φίλοι, καταστηματάρχες, ταχυδρόμος, γιατροί, τεχνίτες, μικρομαγαζάτορες, περιπτεράς, ιδιοκτήτης καφενείου, θυρωρός, συμπολίτες, δάσκαλοι), οι αντίστοιχοι μέσοι όροι ήταν: Κεφαλονιά: Μ.Ο.=3.59, Αθήνα: Μ.Ο.=3.37, και Γενεύη: Μ.Ο.=3.08. Η ανάλυση διακύμανσης μονής κατεύθυνσης έδειξε ότι οι μέσοι όροι διαφοροποιούνται σε στατιστικά σημαντικό επίπεδο, $F(2,288)=6.40$, $p=.002$. Όπως έδειξε η εφαρμογή του τεστ πολλαπλών συγκρίσεων Scheffe, σημαντική ήταν η διαφορά μόνο μεταξύ της Κεφαλονιάς και της Γενεύης. Η εφαρμογή της μεθόδου της ανάλυσης διακύμαν-

σης με παράγοντα τον τόπο για καθένα από τα επιμέρους πρόσωπα που μελετήθηκαν έδωσε στατιστικά σημαντικές διαφορές σε όλες τις περιπτώσεις, εκτός από τους γείτονες και τον περιπερά (βλ. Πίνακα 1).

Το συμπέρασμα που συνάγεται από τα παραπάνω είναι ότι και στους τρεις τόπους (Γενεύη-Αθήνα-Κεφαλλονιά) τα άτομα του οικογενειακού περιβάλλοντος βρίσκονται πιο κοντά στο άτομο, ακολουθούν τα άτομα του άμεσου γειτονικού περιβάλλοντος, ενώ τα άτομα που αντιπροσωπεύουν θεσμούς βρίσκονται πιο απομακρυσμένα συναισθηματικά. Επιπλέον, υπάρχει σαφώς μεγαλύτερη συναισθηματική εγγύτητα στην Ελλάδα από ό,τι στη Γενεύη. Αυτό επιβεβαιώνει την Υπόθεση 1.

Επαφή με γείτονες

Τα δεδομένα που αφορούν την επαφή με γείτονες ανάλογα με τον τόπο και τα πρόσωπα της γειτονιάς, όπως φαίνεται στο Σχήμα 1, έκαναν φανερό ότι η πιο συχνή ένδειξη επαφής μεταξύ των γειτόνων είναι «χαιρετώ τους γείτονες στο δρόμο». Οι αντίστοιχοι μέσοι όροι είναι: Κεφαλλονιά: Μ.Ο.=4.50, Αθήνα: Μ.Ο.=3.60, και Γενεύη: Μ.Ο.=4.11. Η αμέσως επόμενη ένδειξη είναι «συζήτηση για θέματα γειτονιάς» (Κεφαλλονιά: Μ.Ο.=2.90, Αθήνα: Μ.Ο.=2.50, και Γενεύη: Μ.Ο.=2.90). Ακολουθούν οι ενδείξεις «ανταλλαγή επισκέψεων» (Κεφαλλονιά: Μ.Ο.=2.70, Αθήνα: Μ.Ο.=1.80 και Γενεύη: Μ.Ο.=2.70) και «εξυπηρέτηση» (Κεφαλλονιά: Μ.Ο.=2.60, Αθήνα: Μ.Ο.=1.70 και Γενεύη: Μ.Ο.=2.50), «συζήτηση για προσωπικά θέματα» (Κεφαλλονιά: Μ.Ο.=1.80, Αθήνα: Μ.Ο.=1.60 και Γενεύη: Μ.Ο.=2.80), και «ανταλλαγή πραγμάτων» (Κεφαλλονιά: Μ.Ο.=2.30, Αθήνα: Μ.Ο.=1.40 και Γενεύη: Μ.Ο.=2.10). Πιο σπάνιες ενδείξεις επαφής είναι «έξοδοι με γείτονες» (Κεφαλλονιά: Μ.Ο.=1.80, Αθήνα: Μ.Ο.=1.60 και Γενεύη: Μ.Ο.=2.30) και «ζητώ συμβουλή για προσωπικό θέμα» (Κεφαλλονιά: Μ.Ο.=1.60, Αθήνα: Μ.Ο.=1.30 και Γενεύη: Μ.Ο.=2.10). Η ανάλυση διακύμανσης με έναν παράγοντα (τόπος) έδειξε ότι υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των τριών τόπων σε όλες τις ενδείξεις

επαφής: «συζήτηση για προσωπικά θέματα» [F(2,288)=51.40, p=.000], «συζήτηση για θέματα γειτονιάς» [F(2,288)=4.70, p=.010], «ανταλλαγή πραγμάτων» [F(2,288)=25.80, p=.000], «ανταλλαγή επισκέψεων» [F(2,288)=28.50, p=.000], «συμβουλή από γείτονες» [F(2,287)=26.90, p=.000], «εξυπηρέτηση» [F(2,288)=30.50, p=.000], «έξοδοι με γείτονες» [F(2,288)=17.60, p=.000], «χαιρετισμός στο δρόμο» [F(2,288)=26.00, p=.000]. Η εφαρμογή στη συνέχεια του τεστ του Scheffe έδειξε ότι: α) Στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ Γενεύης και Αθήνας παρατηρούνται σε όλες τις περιπτώσεις, β) Στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ Γενεύης και Κεφαλλονιάς εμφανίζονται στις ενδείξεις επαφής: «συζήτηση για προσωπικά θέματα», «συμβουλή από γείτονες», «έξοδοι με γείτονες», «χαιρετισμός στο δρόμο». γ) Στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ Κεφαλλονιάς και Αθήνας παρατηρούνται στις ενδείξεις επαφής: «συζήτηση για θέματα γειτονιάς», «ανταλλαγή πραγμάτων», «ανταλλαγή επισκέψεων», «συμβουλή από γείτονες», «εξυπηρέτηση», «χαιρετισμός στο δρόμο».

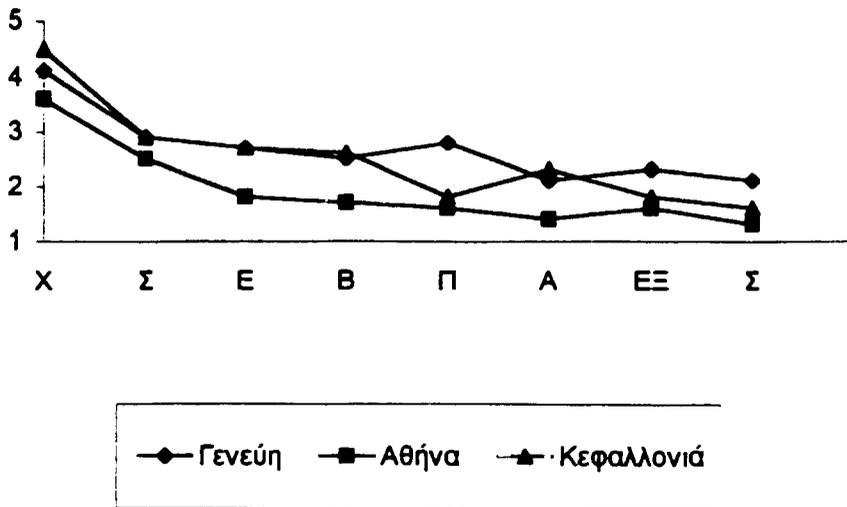
Από τα αποτελέσματα αυτά φαίνεται ότι υπάρχουν σαφείς διαφοροποιήσεις μεταξύ των τριών τόπων ως προς τις διάφορες δραστηριότητες που εκδηλώνονται στα πλαίσια της γειτονιάς, με τη Γενεύη να εμφανίζει στενή σύνδεση των μελών της γειτονιάς, όπως φαίνεται στη «συζήτηση για προσωπικά θέματα», «εξόδους με γείτονες» και τη «συμβουλή για προσωπικά θέματα». Τη μικρότερη σύνδεση μεταξύ των μελών της γειτονιάς εμφάνισε η Αθήνα. Αυτό επιβεβαίωσε την Υπόθεση 2.

Το αίσθημα της κοινότητας

Ως προς το αίσθημα της κοινότητας η ανάλυση διακύμανσης μονής κατεύθυνσης με βάση τον τόπο έδειξε ότι υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των τριών τόπων σε όλες τις περιπτώσεις εκτός από την περίπτωση του «ιδιου τρόπου ζωής μεταξύ των γειτόνων». Σε μια αναλυτικότερη προσέγγιση των διαφορών μεταξύ των τριών υπό εξέταση τόπων διαπιστώθηκε ότι

Πίνακας 1
Μέσοι όροι και στατιστική σημαντικότητα των F-test των τριών τόπων
(Γενεύη-Αθήνα-Κεφαλλονιά) ως προς τη συναισθηματική εγγύτητα με πρόσωπα
της οικογένειας, πρόσωπα του άμεσου κοινωνικού περιβάλλοντος και πρόσωπα
που αντιπροσωπεύουν θεσμούς

Πρόσωπα	Τόπος			
	Γενεύη	Αθήνα	Κεφαλλονιά	Πιθανότητα (p)
Πρόσωπα οικογένειας	5.65	6.20	6.37	.000
Μητέρα	6.35	6.60	6.90	.000
Πατέρας	5.88	6.66	6.72	.000
Παππούδες	5.01	5.81	6.12	.000
Σύζυγος	6.85	6.73	6.90	.350
Αδέρφια	6.09	6.38	6.67	.006
Γιοί/κόρες	6.72	6.75	6.95	.150
Ξαδέρφια	4.27	5.58	5.39	.000
Θείοι	4.25	5.24	5.31	.000
Πρόσωπα γειτονικού περιβάλλοντος	3.08	3.37	3.59	.002
Γείτονες	4.07	4.21	4.48	.182
Φίλοι	5.92	6.09	5.51	.000
Καταστ/χες	2.37	3.01	2.98	.007
Ταχυδρόμος	2.66	3.69	3.30	.000
Γιατροί	2.46	3.08	4.11	.000
Τεχνίτες	2.01	2.21	3.23	.000
Μικρομαγ/ρες	2.97	3.90	3.60	.000
Περιπτεράς	2.72	3.22	3.02	.103
Ιδιοκτήτης καφ.	2.05	2.16	2.80	.001
Θυρωρός	3.11	2.46	2.57	.022
Συμπολίτες	3.14	3.45	3.70	.033
Δάσκαλοι	3.37	2.97	3.75	.004
Πρόσωπα εκπρόσωποι θεσμών	1.44	2.07	2.16	.000
Δημ. υπάλληλοι	1.21	2.16	2.25	.000
Ιερέας	2.15	3.23	2.91	.000
Διευθ. τράπεζας	1.35	2.00	2.13	.000
Προϊστ. εφορίας	1.12	1.40	1.62	.001
Τραπ. υπάλ.	1.82	2.06	2.39	.018
Υπάλ. εφορίας	1.17	1.53	1.80	.000
Διευθ. αστυν.	1.22	1.80	2.20	.000
Αστυφύλακες	1.20	2.35	2.01	.000

Σχήμα 1
Μέσοι όροι των τριών τόπων ως προς την επαφή με τους γείτονες

Σημείωση: Τα σύμβολα Χ, Σ, Ε, Β, Π, Α, ΕΞ, Σ, σημαίνουν: Χ=Χαιρετισμός στο δρόμο, Σ= Συζήτηση για θέματα γειτονιάς, Ε= Ανταλλαγή επισκέψεων, Β= Βοήθεια- εξυπηρέτηση, Π= Προσωπική συζήτηση, Α= Ανταλλαγή αντικειμένων, ΕΞ= Έξοδοι με γείτονες, Σ= Συμβουλή από γείτονες.

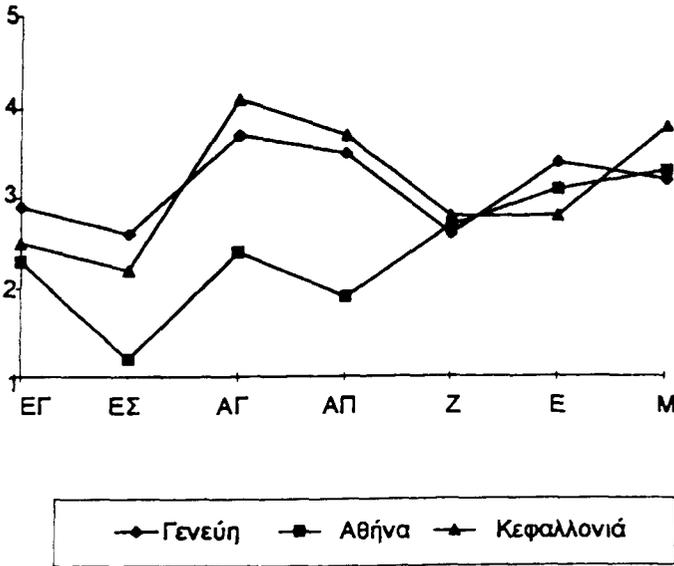
οι κάτοικοι της Κεφαλλονιάς νιώθουν τη μεγαλύτερη ασφάλεια στη γειτονιά [$F(2,288)=99.90$, $p=.000$] και στην πόλη τους [$F(2,286)=120.30$, $p=.000$], ενώ τη λιγότερη ασφάλεια νιώθουν οι Αθηναίοι. Οι κάτοικοι της Γενεύης δείχνουν πιο έντονο ενδιαφέρον για θέματα που αφορούν στη γειτονιά από τους κατοίκους της Αθήνας και της Κεφαλλονιάς [$F(2,286)=9.15$, $p=.000$] και εμπιστεύονται σε μεγαλύτερο βαθμό τους γείτονες [$F(2,288)=10.30$, $p=.000$] και συμπολίτες τους [$F(2,288)=15.50$, $p=.000$], σε αντίθεση με τους Αθηναίους που δείχνουν τη λιγότερη εμπιστοσύνη από όλα τα άτομα του δείγματος. Επίσης σε περίπτωση μετακόμισης από τη γειτονιά μεγαλύτερη λύπη θα ένιωθαν οι κάτοικοι της Κεφαλλονιάς [$F(2,287)=7.12$, $p=.001$] (βλ. Σχήμα 2).

Συμπερασματικά, τα αποτελέσματα κάνουν φανερό ότι υπάρχουν σαφείς διαφοροποιήσεις μεταξύ των τριών τόπων ως προς το αίσθημα της

κοινότητας, με την Κεφαλλονιά να εμφανίζει τη μεγαλύτερη ασφάλεια στη γειτονιά και τους κατοίκους της να νιώθουν μεγαλύτερη λύπη σε περίπτωση μετακόμισης. Η Γενεύη εμφάνισε μεγαλύτερο ενδιαφέρον των κατοίκων για θέματα που αφορούν τη γειτονιά και η Αθήνα εμφάνισε λιγότερη ασφάλεια των κατοίκων στη γειτονιά και λιγότερη εμπιστοσύνη απέναντι στους συμπολίτες τους. Αυτό επιβεβαιώνει την Υπόθεση 3.

Σχέσεις με οικογένεια

α. Τοπική εγγύτητα. Αναφορικά με την τοπική εγγύτητα με συγγενικά πρόσωπα (γονείς, παππούδες, αδέρφια, ξαδέλφια, θείοι), ο υψηλότερος μέσος όρος εμφανίζεται στην Κεφαλλονιά (Μ.Ο.=2.10), ακολουθεί η Αθήνα (Μ.Ο.=1.70) και τέλος η Γενεύη (Μ.Ο.=1.40). Η ανάλυση διακύμανσης ως προς τους τρεις τόπους έδειξε την

Σχήμα 2

Μέσοι όροι των τριών τόπων ως προς το αίσθημα της κοινότητας

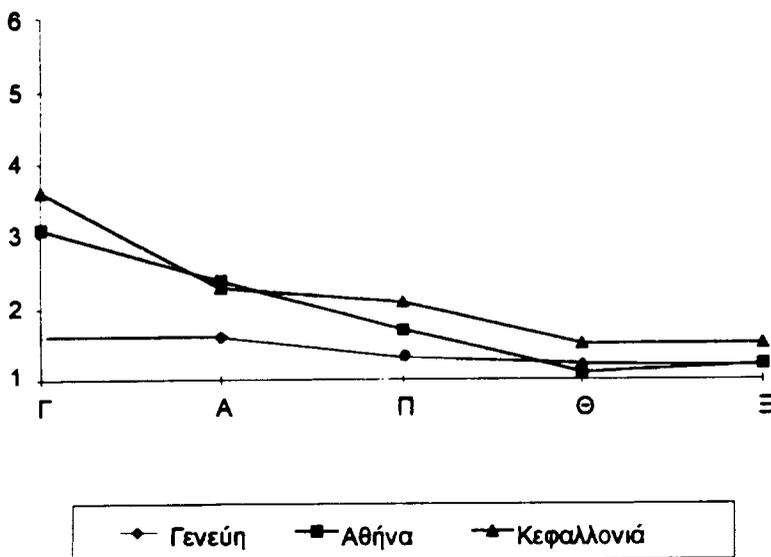
Σημείωση: Τα σύμβολα ΕΓ, ΕΣ, ΑΓ, ΑΠ, Ζ, Ε, Μ, σημαίνουν: ΕΓ= Εμπιστοσύνη σε γείτονες, Ζ= Ίδιος τρόπος ζωής με τους γείτονες, ΕΣ= Εμπιστοσύνη σε συμπολίτες, Ε= Ενδιαφέρον για δρώμενα στη γειτονιά, ΑΓ= Ασφάλεια στη γειτονιά, Μ= Μετακόμιση από τη γειτονιά, ΑΠ= Ασφάλεια στην πόλη.

ύπαρξη στατιστικά σημαντικής διαφοράς [$F(2,275)=12.70$, $p=.000$], που εντοπίζεται μεταξύ Γενεύης-Κεφαλονιάς και Κεφαλονιάς-Αθήνας. Πιο αναλυτικά οι κάτοικοι της Γενεύης μένουν μακριά από τα άτομα του στενού οικογενειακού τους περιβάλλοντος: γονείς [$F(2,228)=24.03$, $p=.000$], αδέρφια [$F(2,257)=5.60$, $p=.004$], παππούδες [$F(2,125)=4.90$, $p=.008$], σε αντίθεση με τους κατοίκους της Κεφαλονιάς οι οποίοι μένουν κοντά με όλα τα συγγενικά τους πρόσωπα και τους κατοίκους της Αθήνας οι οποίοι μένουν κοντά με τους γονείς και τα αδέρφια τους (βλ. Σχήμα 3).

β. Συχνότητα προσωπικής επαφής. Ως προς τη συχνότητα προσωπικής επαφής, ο υψηλότερος μέσος όρος παρατηρείται και πάλι στην Κεφαλλονιά (Μ.Ο.=3.30), ακολουθεί η Αθήνα (Μ.Ο.=2.80) και, τέλος, η Γενεύη (Μ.Ο.=2.30). Η ανάλυση διακύμανσης μονής κατεύθυνσης με

βάση τον τόπο έδειξε στατιστικά σημαντική διαφορά [$F(2,274)=20.05$, $p=.000$] που οφείλεται στις διαφοροποιήσεις των μέσων όρων μεταξύ και των τριών τόπων. Πιο αναλυτικά, στατιστικά σημαντικές διαφορές παρατηρήθηκαν στη συχνότητα επαφής με όλα τα πρόσωπα της οικογένειας. Συγκεκριμένα, οι κάτοικοι της Κεφαλονιάς και της Γενεύης περισσότερη επαφή έχουν με τους γονείς τους [$F(2,130)=27.90$, $p=.000$], ενώ οι κάτοικοι της Αθήνας με τα αδέρφια τους [$F(2,239)=11.90$, $p=.000$] (βλ. Σχήμα 4).

γ. Συχνότητα τηλεφωνικής επαφής. Όσον αφορά στην τηλεφωνική επαφή, ο υψηλότερος μέσος όρος παρατηρείται στην περίπτωση της Αθήνας (Μ.Ο.=3.50), ακολουθεί η Κεφαλλονιά (Μ.Ο.=3.05) και, τέλος, η Γενεύη (Μ.Ο.=2.60). Οι παραπάνω διαφορές είναι στατιστικά σημαντικές [$F(2,274)=13.40$, $p=.000$] και μάλιστα υφίστανται μεταξύ και των τριών τόπων. Η εφαρ-

Σχήμα 3

Μέσοι όροι των τριών τόπων ως προς την τοπική εγγύτητα με συγγενικά πρόσωπα

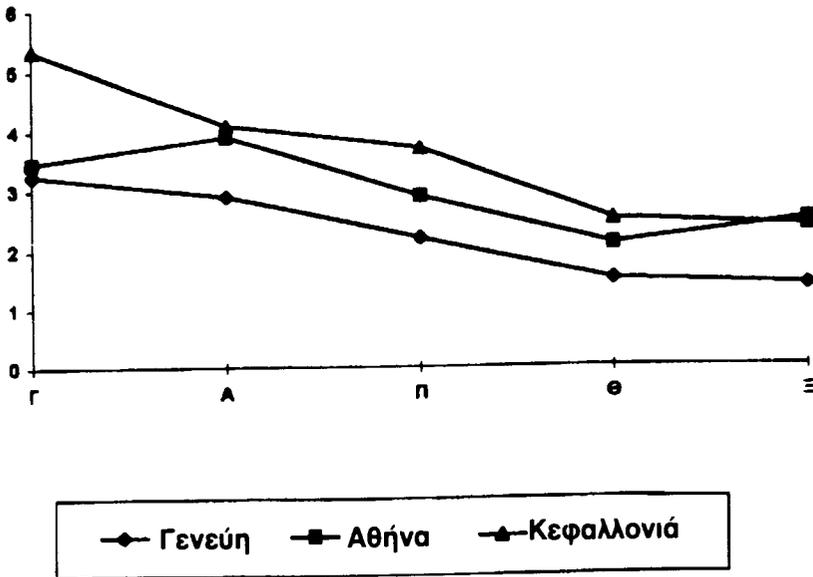
Σημείωση: Τα σύμβολα Γ, Α, Π, Θ, Ξ σημαίνουν: Γ = Γονείς, Θ = Θείοι, Π = Παππούδες, Α = Αδέλφια, Ξ = Ξαδέλφια.

μογή της ανάλυσης διακύμανσης μονής κατεύθυνσης με βάση τον τόπο ως προς κάθε πρόσωπο της οικογένειας έδειξε ότι υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές ως προς όλα τα πρόσωπα εκτός από τα πρόσωπα των γονέων [$F(2,117)=3.06, p=.05$] (βλ. Σχήμα 5).

Συμπερασματικά, οι κάτοικοι της Γενεύης επικοινωνούν προσωπικά και τηλεφωνικά πιο αραιά με τα άτομα του συγγενικού τους περιβάλλοντος, οι κάτοικοι της Κεφαλλονιάς έχουν συχνότερη προσωπική επαφή μαζί τους, ενώ οι κάτοικοι της Αθήνας διατηρούν τις σχέσεις μαζί τους μέσω συχνότερης τηλεφωνικής επαφής. Η Υπόθεση 4 επιβεβαιώνεται από τα αποτελέσματα που δείχνουν ότι πράγματι στην Ελλάδα, που είναι πιο στενές οι οικογενειακές σχέσεις, υπάρχει μεγαλύτερη σε σχέση με τη Γενεύη τοπική εγγύτητα, προσωπική και τηλεφωνική επαφή με τα συγγενικά πρόσωπα.

Συζήτηση

Η συναισθηματική εγγύτητα που νιώθει το άτομο για τα 28 πρόσωπα, τα οποία εκπροσωπούν το οικογενειακό περιβάλλον του, τους θεσμούς, και το άμεσο γειτονικό περιβάλλον, είναι υψηλότερη στην Αθήνα και την Κεφαλλονιά, όπου οι κάτοικοι νιώθουν τα παιδιά τους πιο κοντά, σε σύγκριση με τη Γενεύη όπου οι κάτοικοι πιο κοντά νιώθουν το/τη σύζυγό τους. Η διαφορά αυτή πιθανόν να οφείλεται στο γεγονός ότι στη Γενεύη τα παιδιά φεύγουν σε ηλικία περίπου 17 ετών από το σπίτι τους και ανεξαρτητοποιούνται με αποτέλεσμα να αναπτύσσεται πιο έντονη συντροφικότητα μεταξύ των συζύγων. Όσον αφορά στα άλλα μέλη της οικογένειας, οι κάτοικοι της Γενεύης τα θεωρούν πιο μακριά συναισθηματικά από ό,τι οι κάτοικοι της Αθήνας και της Κεφαλλονιάς. Η διαφορά αυτή δείχνει ότι οι

Σχήμα 4
Μέσοι όροι των τριών τόπων ως προς τη συχνότητα προσωπικής επαφής με συγγενικά πρόσωπα

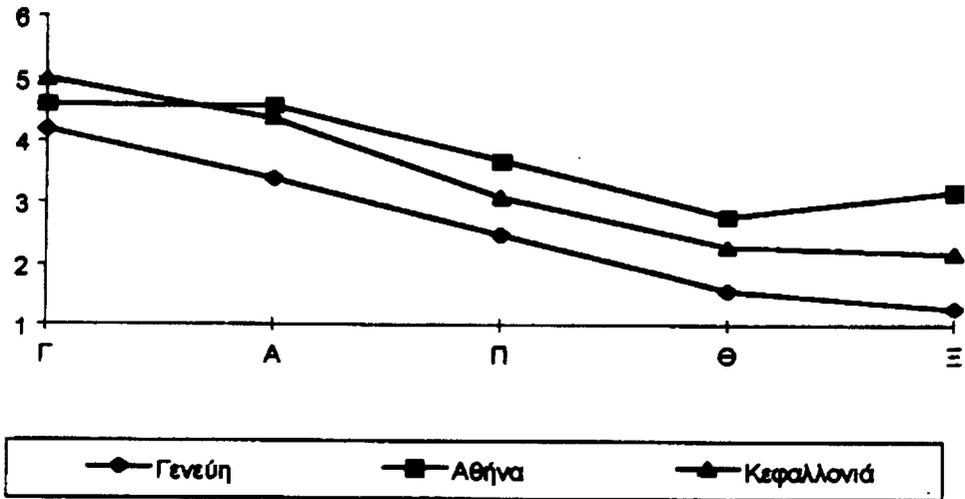
Σημείωση: Τα σύμβολα Γ, Α, Π, Θ, Ξ σημαίνουν: Γ = Γονείς, Θ = Θείοι, Π = Παππούδες, Α = Αδέρφια, Ξ = Ξαδέλφια.

κάτοικοι της Ελλάδας δίνουν μεγάλη σημασία στο θεσμό της οικογένειας και τους συγγενείς και μάλιστα παρατηρείται, στις μικρές ιδιαίτερα κοινωνίες, το φαινόμενο της εκτεταμένης οικογένειας, όπου ζουν στο ίδιο σπίτι ή κτίριο μέλη διάφορων γενεών (παππούδες, γιοι-κόρες, εγγόνια) ή συγγενικών οικογενειών (ξαδέλφια, κουινιάδοι, κ.λπ.) (Nimkoff & Middleton, 1960. Winch, 1979).

Επίσης άξιο παρατήρησης είναι το γεγονός ότι οι κάτοικοι της Γενεύης και της Κεφαλλονιάς θεωρούν πιο κοντά συναισθηματικά σε σύγκριση με τους κατοίκους της Αθήνας το δάσκαλο του σχολείου της γειτονιάς τους. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί αν λάβουμε υπόψη ότι στη Γενεύη οι γονείς έχουν συχνή επαφή με τους δασκάλους της γειτονιάς, καθώς διοργανώνονται πλείστες εκδηλώσεις από τις τοπικές κοινότητες, έξω από τα πλαίσια του σχολείου, στις οποίες ανταποκρί-

νονται οι γονείς και οι δάσκαλοι, με αποτέλεσμα να έρχονται οι κάτοικοι συχνότερα σε επαφή. Επιπλέον στη Γενεύη από τα τέλη του 19ου αιώνα υπάρχουν οργανώσεις που έχουν σκοπό την αναβάθμιση διάφορων περιοχών μέσω της ίδρυσης σχολείων, γραμμών τραμ, ηλεκτροδότησης κ.λπ. (Joye & Huissoud, 1995). Στην Κεφαλλονιά, όπως και σε άλλες μικρές κοινωνίες, ο ρόλος του δασκάλου από παλιά είναι σημαντικός γιατί μέσω της εκπαίδευσης συμβάλλει στην αλλαγή του τρόπου ζωής στην απομονωμένη κοινωνία (Zakynthinos, 1976).

Σχετικά με τη σχέση με τα άτομα που αντιπροσωπεύουν θεσμούς, οι κάτοικοι της Γενεύης τα κατατάσσουν «μακριά» συναισθηματικά, σε αντίθεση με τους κατοίκους της Αθήνας και της Κεφαλλονιάς που τα τοποθετούν κατά μια βαθμίδα της κλίμακας πιο κοντά. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί αν λάβουμε υπόψη ότι στις ελληνικές

Σχήμα 5

Μέσοι όροι των τριών τόπων ως προς τη συχνότητα επαφής μέσω τηλεφώνου με συγγενικά πρόσωπα

Σημείωση: Τα σύμβολα Γ, Α, Π, Θ, Ξ σημαίνουν: Γ = Γονείς, Θ = Θείοι, Π = Παππούδες, Α = Αδέρφια, Ξ = Ξαδέρφια.

πόλεις οι κάτοικοι αναπτύσσουν προσωπική επαφή με τους δημόσιους λειτουργούς προκειμένου να διεκπεραιώσουν πιο γρήγορα τις υποχρεώσεις τους απέναντι στο κράτος.

Όσον αφορά στη σχέση με τους γείτονες και στο αίσθημα της κοινότητας, οι κάτοικοι της Γενεύης έχουν περισσότερη εμπιστοσύνη στους γείτονες και συμπολίτες τους από ό,τι οι κάτοικοι της Αθήνας και της Κεφαλλονιάς. Το αποτέλεσμα αυτό δεν ήταν αναμενόμενο, αν λάβουμε υπόψη τα αποτελέσματα της συναισθηματικής εγγύτητας που δείχνουν ότι στην Ελλάδα οι κάτοικοι νιώθουν πιο κοντά συναισθηματικά τα άτομα του γειτονικού τους περιβάλλοντος. Η διαφορά αυτή υπέρ της Γενεύης πιθανόν να οφείλεται στο γεγονός ότι στη Γενεύη οι πολίτες συμμετέχουν σε οργανώσεις για την επίλυση των προβλημάτων της πόλης τους. Επίσης πρέ-

πει να αναφέρουμε τη δραστηριοποίηση της κοινότητας της Junction στη Γενεύη (από όπου πήραμε το δείγμα), η οποία τα τελευταία χρόνια διοργανώνει εκδηλώσεις ευαισθητοποιώντας τους κατοίκους για τα προβλήματα της γειτονιάς (Grosso Ciponte, Meyrat-Schlee, & Joye, 1995). Αντίθετα, στην Κεφαλλονιά οι κάτοικοι δείχνουν πιο εύκολα εμπιστοσύνη στα άτομα που έχουν επιλέξει λόγω της προσωπικής επαφής που αναπτύσσεται μεταξύ τους στη μικρή κοινωνία του νησιού. Τα επιλεγμένα αυτά άτομα αποτελούν μέλη της εσω-ομάδας των κατοίκων (Triandis & Vassiliou, 1972).

Η ανάλυση των αποτελεσμάτων της τοπικής απόστασης από τους συγγενείς και των σχέσεων που αναπτύσσονται μεταξύ τους δείχνει ότι στη Γενεύη οι κάτοικοι μένουν πιο μακριά από τον οικογενειακό περίγυρο (γονείς, παππούδες,

αδέρφια, ξαδέρφια, θείοι) από ό,τι οι κάτοικοι των ελληνικών τόπων. Οι κάτοικοι της Κεφαλονιάς μένουν πιο κοντά με όλους τους συγγενείς τους, ενώ οι κάτοικοι της Αθήνας μένουν πιο κοντά με τους γονείς, τους παππούδες και τα αδέρφια, το άμεσο δηλαδή οικογενειακό περιβάλλον. Οι διαφορές στη δομή της οικογένειας (εκτεταμένη στην Κεφαλονιά, πυρηνική στην Αθήνα και στη Γενεύη) αντικατοπτρίζουν τη διαφορετική δομή της κοινωνίας που υπάρχει σε κάθε μέρος (Nimkoff & Middleton, 1960). Η τοπική, λοιπόν, απόσταση διαμορφώνει τη συχνότητα της προσωπικής επαφής, και της επαφής μέσω τηλεφώνου μεταξύ των συγγενών. Όπως είναι αναμενόμενο, οι κάτοικοι της Κεφαλονιάς έχουν τη μεγαλύτερη προσωπική επαφή μεταξύ τους. Οι κάτοικοι όμως της Αθήνας χρησιμοποιούν περισσότερο το τηλέφωνο για να καλύψουν πιθανόν το κενό της απόστασης που τους χωρίζει από τα άτομα του στενού οικογενειακού τους περιβάλλοντος. Τέλος, οι κάτοικοι της Γενεύης, αν και εποικινωνούν προσωπικά και τηλεφωνικά πιο αραιά από ό,τι οι κάτοικοι των ελληνικών τόπων με τα άτομα του οικογενειακού τους περιβάλλοντος, νιώθουν και αυτοί κοντά συναισθηματικά με τους κοντινούς συγγενείς (σύζυγος, γονείς, παιδιά). Τα ευρήματα αυτά δείχνουν ότι παρ' όλες τις αλλαγές στη δομή της οικογένειας στην Ελλάδα, λόγω των πρόσφατων κοινωνικών αλλαγών κατά τις τελευταίες δεκαετίες (Georgas, 1989, 1991) και την ύπαρξη του πυρηνικού τύπου οικογένειας στη Γενεύη, οι δεσμοί με τα άτομα της οικογένειας διατηρούνται ανέπαφοι (Kagitcibasi, 1982) και επιβεβαιώνουν ευρήματα άλλων ερευνών για την ισχύ του φαινομένου σε άλλες χώρες (Georgas, Christakopoulou, Poortinga, Angleitner, Goodwin, & Charalambous, 1997. Leung & Bond, 1989. Triandis, McCusker, Betancourt, Iwao, Leung, Salazar, Setiadi, Sinha, Touzard, & Zaleski, 1993. Χριστακοπούλου, 1995).

Βιβλιογραφία

Bengtson, V. L., & Schrader, S. S. (1982). Parent-child relations. In D. J. Mangen & W. A.

- Peterson (Eds.), *Research instruments in social gerontology* (Vol. 2, pp. 115-128). Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.
- Christakopoulou, S., & Georgas, J. (1993, July). *Psychosocial distance of the family and the neighbourhood*. Paper presented at the III European Congress of Psychology. Tampere, Finland.
- Georgas, J. (1988). An ecological and social cross-cultural model: The case of Greece. In J. W. Berry, S. H. Irvine, & E. B. Hunt (Eds.), *Indigenous cognition: Functioning in cultural context* (pp. 105-123). Dordrecht, The Netherlands: Martinus Nijhoff.
- Georgas, J. (1989). Changing family values in Greece: From collectivist to individualist. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 20, 80-91.
- Georgas, J. (1991). Intra-family acculturation of values. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 22, 445-457.
- Georgas, J. (1993). An ecological-social model for indigenous psychology: The example of Greece. In U. Kim & J. W. Berry (Eds.), *Indigenous Psychologies: Theory, method and experience in cultural context* (pp. 56-78). Newbury Park, CA: Sage.
- Georgas, J., & Berry, J. W. (1995). An ecological social taxonomy for cross-cultural psychology. *Cross-cultural Research*, 29, 121-157.
- Georgas, J., Christakopoulou, S., Poortinga, Y., Angleitner, A., Goodwin, R., & Charalambous, N. (1997). The relationship of family bonds to family structure and function across cultures. *Journal of Cross Cultural Psychology*, 28, 303-320.
- Grosso Ciponte, A., Meyrat-Schlee, E., & Joye, D. (1995). Associations, ressources locales et problemes urbains. In D. Joye, T. Huissoud, & M. Schuler (Eds.), *Habitants des quartiers, citoyens de la ville?* (pp. 217-236). Zurich: Seismo.
- Hall, E. T. (1963). A system for the notation of proxemic behavior. *American Anthropologist*, 65, 1003-1026.

- Joye, D., & Huissoud, T. (1995). De l' usage du quartier à la participation locale. In D. Joye, T. Huissoud, & M. Schuler (Eds.), *Habitants des quartiers, citoyens de la ville?* (pp. 139-216). Zurich: Seismo.
- Kagitcibasi, C. (1982). Sex roles, value of children and fertility in Turkey. In C. Kagitcibasi (Ed.), *Sex roles, family and community in Turkey* (pp. 151-180). Bloomington, IN: Indiana University Press.
- Leung, K., & Bond, M. H. (1989). On the empirical identification of dimensions for cross-cultural comparison. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 20, 133-151.
- Little, K. B. (1968). Cultural variations in social schemata. *Journal of Personality and Social Psychology*, 10, 1-7.
- Nimkoff, M., & Middleton, R. (1960). Types of family and types of economy. *American Journal of Sociology*, 66, 215-255.
- Triandis, H. C., & Vassiliou, V. (1972). A comparative analysis of subjective culture. In H. C. Triandis (Ed.), *The analysis of subjective culture* (pp. 299-335). New York: Wiley.
- Triandis, H. C., McCusker, C., Betancourt, H., Iwao, S., Leung, K., Salazar, S. M., Setiadi, B., Sinha, J. B. P., Touzard, H., & Zaleski, Z. (1993). An etic-emic analysis of individualism-collectivism. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 24, 366-383.
- Winch, R. F. (1979). Toward a model of familial organization. In W. R. Burr, R. Hill, F. I. Nye, & I. L. Reiss (Eds.), *Contemporary theories about the family: Research based theories* (Vol. 1, pp. 162-179). New York: Free Press.
- Χριστακοπούλου, Σ. (1995). *Κοινωνικοί δεσμοί στον ψυχολογικό χώρο και χρόνο της κοινότητας: Μια διαπολιτιστική μελέτη*. Αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή, Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Zakynthinos, D. (1976). *The making of modern Greece: From Byzantium to independence*. Oxford: Oxford University Press.

Personal space and neighborhood: A cross-cultural in neighborhoods of Geneva, Athens and Kefallonia

ARTEMIS GIOTSA
University of Athens, Greece

ABSTRACT

The present investigation is a cross-cultural study concerning the sense of personal space, the community and the development of emotional bonds between the individual and significant persons and groups within the immediate community and the family. The study is based on the Ecosocial Model of Georgas (1988, 1993) and Georgas and Berry (1995). The research was carried out in the neighborhood Jonction of Geneva with a sample of 81 residents and referred to the frequency and type of contact between the individual, the family, the neighborhood and persons representing institutions. The results were compared to those of Georgas and Christakopoulou (1993) in neighborhoods in Athens and in Kefallonia in order to identify the similarities and discrepancies between Geneva, Athens, and Kefallonia. The results indicated closer bonds and contact between the individual and the family in Athens and Kefallonia than in Geneva. With regard to the persons in the immediate community, the residents in Kefallonia felt closer whereas the persons representing institutions had low scores in all three places. As for the sense of community and the contact between neighbors, the residents in Geneva trusted the people in their neighborhood and city more and were interested more in the problems of the neighborhood. Also the Athens sample felt less secure in its city. Finally, the people in Geneva did not communicate personally and/or by phone with their relatives as often as the people in the other two places.

Key words: Cross-cultural psychology, environmental psychology, personal space.

Address: Artemis Giotsa, Department of Psychology, School of Philosophy, Education and Psychology, University of Athens, Panepistimiopolis, Ilissia, 157 84 Athens, Greece. Tel.: *30-1-7277523, Fax: *30-1-7277534.